

Пугач Є.В., магістрант 1 року підготовки спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Вінницький інститут Університету «Україна»
Науковий керівник: **Сігаш Т.Д.,** к.е.н.,
доцент кафедри економіки та менеджменту
Вінницький інститут Університету «Україна»

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

FINANCIAL RESOURCES OF SUBJECTS OF MENAGE: THEORETICAL ASPECTS

Анотація. Розглянуто теоретичні аспекти фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. Встановлено, що фінансові ресурси являють собою грошові кошти, що перебувають у розпорядженні підприємства та беруть участь у процесі відтворення. Доведено, що перехід на ринкові умови господарювання потребує нових підходів до формування фінансових ресурсів підприємств.

Ключові слова: фінансові ресурси, власні фінансові ресурси, позикові фінансові ресурси, грошовий фонд, статутний капітал, резервний фонд

Abstract. The theoretical aspects of financial resources of subjects of menage are considered. It is set that financial resources show a soba monetary resources that are at disposal of enterprise and participate in the process of recreation. It is well-proven that passing to the market conditions of menage needs new approaches to forming of financial resources of enterprises.

Keywords: financial resources, own financial resources, loan financial resources, money fund, charter capital, system of accruals

Постановка проблеми. Фінансові ресурси підприємств є однією із найважливіших об'єктів, які входять до сфери управління вищого управлінського персоналу та засновників суб'єктів господарювання України. Від доцільно обраних джерел фінансування діяльності підприємства та напрямів їх використання залежить збереження суб'єкта господарювання та його подальший розвиток.

Аналіз останніх публікацій. Дослідження щодо фінансових ресурсів підприємства висвітлені у працях вчених: О. А. Гукасьяна, Г. М. Веретенникової, А. Б. Ковалева, А. И. Привалова А. Н. Кэмпбелл, Р. Макконелл, Стенди Брю, И. Шумпетера, А. Яругової та ін. надають можливість ознайомлення з окремими напрямками формування та використання фінансових ресурсів. Діяльність суб'єктів господарювання в сучасних умовах господарювання в Україні, у зв'язку зі змінами внутрішнього та зовнішнього середовища, зумовлює потребу у подальших наукових дослідженнях.

Метою дослідження є дослідження теоретичних аспектів суб'єктів господарювання, ефективність їх формування та використання в умовах ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринкових відносин фінансові ресурси є коштами, що перебувають у розпорядженні підприємств і призначені для виконання ними певних фінансових зобов'язань. Вони формуються за рахунок створення підприємства, власних та прирівняних до них коштів, мобілізуються на фінансовому ринку, надходять у порядку розподілу грошових надходжень.

Незалежно від сфери функціонування суб'єкта господарювання його фінансово-господарська діяльність пов'язана з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів.

Сутність фінансових ресурсів виявляється в економічній категорії «фінанси». Однак, незважаючи на тривалу історію існування фінансів, проблема визначення сутності фінансових ресурсів на рівні підприємств в економічній науці залишається дискусійною.

Узагальнюючи дослідження науковців щодо сутності фінансових ресурсів підприємств, слід зазначити, що більшість погоджується з думкою, що фінансові ресурси на рівні суб'єктів господарювання матеріальне втілення фінансових відносин. Можна стверджувати, що фінанси як сукупність економічних відносин відображаються у фінансових ресурсах.

Протягом тривалого часу вченими-економістами досліджується економічна сутність фінансових ресурсів. Проте це не втратило своєї актуальності й у сучасних умовах трансформації та розвитку ринкової економіки України. Наведемо найбільш поширені в економічній літературі тлумачення фінансових ресурсів як економічної категорії та визначення фінансових ресурсів підприємства, зокрема.

Так, у наукових працях О. Д. Василика, К. В. Павлюка, В. Д. Базилевича, Л. О. Баластрика, Т. В. Брайчевої та ін., у яких досліджено переважно функціонування та розвиток державних фінансів, дається визначення фінансових ресурсів держави як грошових фондів, які створюються в процесі розподілу, перерозподілу й використання валового внутрішнього продукту за певний період та використовуються для забезпечення безперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб. Джерелом фінансових ресурсів є валовий внутрішній продукт. Фінансові ресурси розподіляються на централізовані та децентралізовані.

На думку Л. А. Дробозіної, за своїм матеріальним змістом фінансові ресурси – це цільові фонди грошових коштів, що в сукупності являють фінансові ресурси країни. Вони характеризують фінансовий стан економіки та водночас є джерелом її розвитку. Фінансові ресурси формуються за рахунок різних видів грошових доходів, надходжень, відрахувань, а використовуються на розширене відтворення, матеріальне стимулювання, задоволення соціальних та інших потреб суспільства.

Фінансові ресурси – це грошові кошти, що перебувають у розпорядженні підприємства та беруть участь у процесі відтворення. До фінансових ресурсів належать грошові фонди та частина грошових коштів, яку підприємство використовує у нефондовій формі [4, с. 31-32].

Залежно від власності фінансові ресурси можуть бути власними та позиковими. Власні фінансові ресурси – це ресурси, що належать підприємству і утворюються внаслідок його фінансово-господарської діяльності. До них належать: статутний фонд, амортизаційний фонд, валовий дохід і прибуток.

Позикові фінансові ресурси – ресурси, що знаходяться тимчасово в розпорядженні підприємства і можуть використовуватися з метою досягнення статутних цілей. До їх складу входять отримані кредити та кошти, мобілізовані на фінансовому ринку [4, с. 34-35].

Грошові фонди – це частина грошових коштів, які мають цільове спрямування. Важливим аспектом фінансової діяльності підприємств є формування та використання різних грошових фондів, за допомогою яких здійснюється процес розширеного відтворення, фінансування науково-технічних розробок, освоєння та впровадження нової техніки й технологій, економічне стимулювання тощо. До грошових фондів належать: статутний капітал (фонд), резервний фонд, фонд розвитку виробництва, фонд оплати праці, амортизаційний фонд, фонд для виплати дивідендів, валютний фонд та інші фонди, передбачені статутом підприємства.

Значимр, що формування грошових фондів підприємств починається з моменту його організації. Підприємство відповідно до чинного законодавства утворює статутний капітал.

Статутний капітал – основне початкове джерело власних коштів підприємства; сукупність коштів засновників, необхідна для функціонування підприємства і яка вкладена в активи, а також майнові права, що мають грошову оцінку [4, с. 36-37].

Резервний фонд утворюється на підприємстві шляхом відрахувань від прибутку, використовується з метою покриття збитків, подолання тимчасових фінансових труднощів (не менше 25 % статутного фонду і не менше 5 % від розміру прибутку).

Амортизаційний фонд формується в процесі використання основних засобів і нематеріальних активів за рахунок амортизаційних відрахувань, застосовується для їх відтворення.

Кошти підприємства використовуються не тільки у фондовій формі. Наприклад, застосування підприємством коштів з метою виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом і позабюджетними фондами, банками, страховими організаціями здійснюється у нефондовій формі. У такій формі підприємства також одержують дотації та субсидії, спонсорські внески, банківські кредити.

Підприємство використовує різні джерела формування фінансових ресурсів. Фінансові ресурси підприємства формуються:

- під час його заснування (внески засновників у статутний фонд);
- у наслідок фінансово-господарської діяльності (нерозподілений прибуток, амортизаційний фонд, резервний фонд);
- у результаті операцій на фінансовому ринку (додатковий і позиковий капітали);
- у порядку перерозподілу грошових коштів (бюджетні субсидії, страхові відшкодування, інші види ресурсів).

Фінансові ресурси держави є матеріальними носіями фінансових відносин. Реальне формування фінансових ресурсів починається на стадіях розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту та національного доходу країни. Основними джерелами формування державних фінансових ресурсів є податки й інші доходи бюджетів, кошти позабюджетних фондів, ресурси підприємств та ін.

Інші науковці, які спрямовують свої дослідження головним чином на вивчення фінансів підприємства, розглядають фінансові ресурси як сукупність грошових коштів суб'єктів господарювання (фондів, доходів, накопичень), що перебувають у розпорядженні підприємств і мають цільове спрямування. Існує й інший підхід, де науковці під фінансовими ресурсами мають на увазі не лише грошові кошти, а й кошти, авансовані в основні й оборотні засоби. Прихильники даного підходу розуміють фінансові ресурси більш широко за рахунок тієї їх частини, яка матеріалізована в активах підприємства.

Багато авторів, розглядаючи фінансові ресурси як сукупність грошових коштів суб'єктів господарювання, наголошують, що треба при цьому розрізняти категорії фінансів і грошей, виходячи з їх економічної сутності та функцій. Так, на думку О. Д. Василика, «не всі грошові ресурси є фінансовими ресурсами. Поняття «грошові ресурси» значно ширше, але фінансові ресурси виступають завжди у грошовій формі. Грошові ресурси стають фінансовими ресурсами тоді, коли вони концентруються у відповідні фонди, для яких встановлено порядок створення й використання» [3, с. 75].

Колчина Н. В., Поляк Г. Б., Павлова Л. П. та ін. поряд із фінансовими ресурсами виділяють таке поняття, як «капітал», тобто, частину фінансових ресурсів, що вкладена у виробництво та приносить дохід після завершення обороту. Іншими словами, вони розглядають капітал підприємства як перетворену форму фінансових ресурсів [3, с. 78].

Фахівці-практики, що працюють у сфері фінансових відносин, стверджують, що в умовах ринкової економіки фінансист оперують частіше поняттям «капітал», що є реальним об'єктом, на який можна постійно впливати з метою отримання нових доходів фірми. У цій ролі капітал для фінансиста – об'єктивний фактор виробництва. Вочевидь, капітал – це частина фінансових ресурсів, що введені фірмою в оборот і приносять доходи від цього обороту. У такому сенсі капітал є перетвореною формою фінансових ресурсів. Принципова відмінність між фінансовими ресурсами та капіталом фірми полягає в тому, що в будь-який момент фінансові ресурси більші або дорівнюють капіталу фірми. При цьому рівність означає, що у фірми немає ніяких фінансових зобов'язань і всі наявні фінансові ресурси перебувають в обігу.

Не менш цікаве й висловлювання В. М. Опаріна: «Є підстави стверджувати, що поняття «капітал» і «фінансові ресурси» – близькі за змістом. Водночас між капіталом і фінансовими ресурсами наявні суттєві відмінності. З одного боку, не вся сума капіталу

виконує функції фінансових ресурсів, що пов'язані із забезпеченням виробничого процесу. А з другого – не всі фінансові ресурси набувають ознак капіталу» [3].

Сума джерел формування активів підприємства, зафіксована в пасиві балансу, являє собою капітал підприємства. Власний, позиковий і залучений капітал, який формує, з одного боку, фінансові ресурси підприємства та бере участь у фінансуванні його активів, а з іншого – є зобов'язанням перед конкретними власниками – державою, юридичними та фізичними особами. Таким чином, помічаємо, що одні автори виділяють фінансові ресурси з доходів підприємства, другі – із його капіталу, а треті – і з капіталу, і з доходу одночасно. Василик О. Д., вважає, що для науково обґрунтованого визначення поняття фінансових ресурсів треба чітко визначити ті критерії, яким воно повинне відповідати. До них належать джерела створення, форми виявлення, цільове призначення.

Фінансові ресурси підприємства можна також розглядати як власний, позичений та залучений грошовий капітал, який використовується підприємством для формування своїх активів та здійснення фінансово-господарської діяльності з метою отримання відповідного доходу, прибутку, а також виконання фінансових зобов'язань перед усіма суб'єктами господарювання (бюджетом, банками, страховими та іншими організаціями), із якими підприємство взаємодіє.

Формування фінансових ресурсів є найдзвичайно важливою складовою у функціонуванні суб'єкта господарювання та потребує узгодження дій системи управління підприємством, а від управлінського персоналу цілої низки знань, умінь та досвіду за різними напрямками. Злагоджена та цілеспрямована діяльність засновників та управлінського персоналу у вирішенні питань доцільного використання фінансових ресурсів забезпечує збереження підприємства та його подальший розвиток, а відповідно подальші кроки у процесі формування та використання фінансових ресурсів.

Висновки. Отже, можна констатувати, що перехід на ринкові умови господарювання потребує нових підходів до формування фінансових ресурсів підприємств. Наприклад, нині важливе місце в джерелах формування фінансових ресурсів посідають внески фізичних і юридичних осіб. Водночас зменшуються обсяги бюджетних і відомчих субсидій, збільшується значення прибутку, амортизаційних відрахувань та позикових коштів.

У процесі формування фінансових ресурсів підприємств важливу роль відіграє визначення оптимальної структури їх джерел. Ефективне використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання визначає фінансове благополуччя підприємства, його платоспроможність, ліквідність і фінансову стійкість. Усе це сприяє тому, що підприємства виявляють ініціативу, заповзятливість, несуть відповідальність за результати власної фінансово-господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Господарський Кодекс України від 01.01.2010 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – ст. 185.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3358-vi>
3. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. для самост. вивч. дисц. / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. – К.: Знання-Прес, 2014. – 291 с.
4. Любенко Н. М. Фінанси підприємств: навч. посібник / Н. М. Любенко. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 264 с.